

№ 114 (8222). ☆ 1997 сыл аягынын 14 күнү. Оң уорунуңуз ☆ Сыаната — 1084 солкуобай

## ● СҮӨБҮ КЫСТЫГА

Алтынны 14 күнэ — Боксуроон күнэ. Бу сахаларга бытыр-бытыргаттан балиһ күн. Муу-гоһор, кыстык садаланар. Өбүгэлэрибит кыстыгыр өттөрүн-мастарын бу күнтөн аадымалтаһа быдааныыыллара.

Ол сизги-туому тутуһан, улууска бийик  
гы суоһу кыстыгар, тэрэһинигэр кыһыаннаах  
боннуруостарга элбиктиригэр улуус бааһы  
най хайаайыстыбаларын ассоциациятын пред  
седателе, тыа хайаайыстыбатын управлени  
еын начальнигынын солбуулааччы М. Н. Кора  
нниһан көрдөстүбүт. Ону мантан аллара бил  
син.

Михайл Николаевич, тая сарин удуулун сүрүн а сүөһүтэ-аба буоллаа. Окон, дьэ, төһө оттоох-ыктаах кыстыгы буллубут?

Кыска тэрээһиннэр сүүрү үчүгэй ситиһинибит тохтохт. Ол курдук, улуус үрдүнэн 30533 тон бэлэмнэннэ. Ити быһылыгы былаан 95,4 бырыа. Быдырыын 22381 тонна өтөөх этибит. Бу сылга буолаагына ити 30 тыһ. тонналаах нүрү ыаллыбыт. Иккинниси, сүөлү сиэр фураж бурган байэбитин эмис толору хаачыынар туруктабыт. Итинэн собурууттан элээр комбикормнаагымы суох, сыаната да ыраахан. Ошон сирт ооччулар, бурдугунаа дьарыгырааччылар суунап көрдөрүүдөрө кутуһаана суох буолла. Туюлаах културалар 2037 гектартан хомулунуу гектар ахсыттан 14-түү центнер ылылынна, волюнан 3854 тонна бурдук. Итинтэн сизмэрдэ 200 тонната манжааһайданыа, ордуга фураж тыһылына.

истатистикалар сүөһүгэ аһытын баласкага респунд  
суб түбүн турар. Ол баһымынан, балаанга кө  
өн 23257 ынах сүөһү, ол иһигэр табаарысты  
рга 1474, бааһынайдарга 3956 уонна нэхилнэн  
е 15827 сүөһү, эмтэ уотсайа 8203 сылгы, ол  
өр табаарыстыбаларга 1597, бааһынайдарга  
нэхилнэнньэгэ 3268 сылгы, итинэнэ 1903,  
иһигэр табаарыстыбаларга 20, бааһынайдарга  
уонна нэхилнэнньэгэ 1439, сибиинньа кыста  
ыда

стөрүн курдук, бары өтүүнүн чааһынай ба-  
ры сүлүүтө-сылгыта байылар. Оттоолун да ол  
Холобур, табаарыстыбаларга 2392, бааһынай-  
га 10049 уонна нэһилиннээгэ 18092 тонна от  
нэһинэ. Манна эһин өссө улууска 483 тонна  
үүнээһин, ону тэҥэ 736 тонна бурдук соломо-  
мулунна, оттон «Мындааһы» табаарыстыба  
тонна сыһэстээх.

Республика үрдүнөн барытыр манчык биир үчүгөй базадан ишчылалаах буолбатыгыт. Бүлүү улуустарын нэдээннэрин билэбит. Дьа, манчыктын утуус туох көмөнү оңордо, ичинин туох дьыдыллыат?

Итинэн бу сөн нөмө буолуо дэнэ араас варианттар көрдөмүлүнүт. Онтон ууга барбыт улаустар, ор араа собулалар. Итинэн биһиги улаустан тонна фурак бурдугу ыларга дуоҕабардастылантан 104 тонната хайыы-үйөдө Булууга уон уурбада тизилиннэ, өмнө биэр итэччэ, 1000 тонна барыахтаах. Атыытыгар. Ол иһинтэн бидит. 30 тоннаттан сүүрүннэн Одьулуунтан илээтэ дүһүмүттэрэ Простэхмгит от Итиннэ иһин хаһаайыстыбалары кытта дуоҕабырынна.

масын-бәрсин буолуоҕа.

— Ачы, дээ, итгичээ огтоох-бурдунтаах ненилзигнээ, халааийстыбалар бородуужууяны, үүтү-эги ылымылара, туттарымылара бу кыстыкка хайдах бэлдэлээх тэриллээ?

—Бийдлы контрактация үүнээ, эхкэ бэйтэ дэ дьоруу этэ. Онон даганы ааспыт 9 айга улуу: 4112 тонна үүтү, 109 тонна эти туттарда. Үүтү туттарыы контрактация быһыытынан туолан иһэр. Оттон эхкэ бу күһүҥү сүөһүкү маассабай өлөрүү быһаарылыах буолуоҕа. Ону эт комбината кини буйуун ба тарыйыа. Маһа дагатаан эттэххэ, бийыл баар сүөһүтүн 5255 ынах сүөһү, 2883 сылгы, 398 сибииння өлөрүллүө, ол эбэтэр, тыһынаах ыһааһы- ланан 1539 тонна ынах, 524 тонна сылгы уонна 50 тонна сибииння этэ туттарылыа. Улуус үрдүнэн ити 2100 тонна эт (тыһынаах ыһааһынан) бу- луо. Бу быдырыһыгы туттарыыны кытта утаа са- баа буолуоҕа. Быдырыһы сибиинньэни туттуу эл- бэх этэ бурдук суоһунан, быһыл сылыны туттуу баачча буолуо, убаһа элбэх. Комбинат сүөһү- гү тыһынаахты тутарга интэриэһэ өссө улаатта. Ол курдук, эхкэ дотация сүөһүгү тыһынаахтыы тут- тарбыттарга эрэ бериллэрэ улуус дьаһалтатынан быһаарыллыбыта. Иккисинэн, сайыһы ыйдарта саалаан үүтэ дотация сыаната үрдээн турар. Ол эхкэ мамманынан үүтү туттарбыттарга көрүлүбү- тэ. Бу дьону интэриэстээбитэ эрэри, бос ыйыттан үүт иһин захсыы тохтотуллан, бу бэртээхэй нөбү- лөһөннэ намтыы быһыытыйда. Аны бу алтынны- ы 1 гүнүттөн үүт туттарыылар (закупочнай) сы- ана үрдээтэ. Арай бу эмиз ханын эмэ өрө көтө буалүүнү оңоруоҕар эрэллээхпит. Ити сыана үр- дэһиннэ үүт абыһаабытынан дьону интэриэстэри- уоһа улуус үүнээ контрактациятын былаанын толо- ргого сыаллаан оңоһулунна. Дотация оһунан хаа- лап.

Бысылгы кыстыкка итинник сонун садалаабыч-  
нар, тарзанынар суох буолбатахтарын бэлэтэлэххэ,  
«Чурапчы» кооператив үүткэ, комбинат эккэ идэ-  
тийэн үлэниллэринэн, производство көнөтүллэр.  
Холобур, улуус киинигэр 500 мөл. солк. суумалаах  
сага арыы сыбаа быһыл кыһын үлэбэ кириэбэ.  
Аrotchвай тутуу, Манна сага үүтү пакетыыр линия  
таныллан үлэтиэ, Оттон нэһиликтэргэ баар арыы  
сыахтара сорохторо кыстыкка сабыллыбыттарын  
да иһин, олорго үлэ-хамнас тохтогулуу суоҕа. Дьон-  
ну үлэстээх онорор сыалтан даҕаны производство  
араас көрүүнэринэн идэтийдэн үлөлөөһүн тариилиэ.  
О: курдук, ханна чохоон, фарш (эриллбит эт),  
ханна сүөһү тобоһуттан араас суол аһылык көрүү-  
нэрэ очоһуллуохтара уонна нэһилиэһинэбэ атыыла-  
ныахтара.

Бородууксуяны батарыы болгуруоһа кэҥэ. Ныһааныыҥ атыттанарын таһынан Дьонуускайга «Сайт» рынокка анал мээстэлээхит, эмэ уруккулу Уус-Майа, Алдан курдун промышленнай кини-теринен атыттан батарыхыт.

Түүх да дийбиш ийн, итгэлтэй тэрийнх сүеү  
хастыгын хаза да өтүнөн энчирээбээкэ тумунтуур  
сөрүк барыбыт ийнгэр туар.

— Михаил Николаевич, сийлэн кэрсээнийг нийн бэлнэмэ уунна бу кэлээри турар Тыва хаанааысты батын үлэһиттарин күнүн үрдүк ситийингэлэрдээх көр сөрөгүтүгэр багарабыт.

Кэпсэтэ С. СМЕРНИКОВА

кыламышыт, сүбөн-амант иһин ис сүрэхтэн махта-  
набыт.

Эйгини кытта малдын чэгээн-чэгдин доруобуяа, сылайары билбэт өрчүм, сырдын үөрүү энгөрдөстүн, ыалдыары, кырдыары билбөккө дьоллоохтук сыныт.

Кыргызын, ооздорун, кутуётун, сизини

Алтынны 10 күндүгэр Улуус Муһнабын Х<sup>II</sup> сессията буолла. Сессияны Улуус Муһнабын председателэ **А. Р. Саргыдаев** салайан ыйтта. Улуус Муһнабын 15 депутаттан 13-төрү бааллар.

Мунһах күнүздөй бэйэскэлгэр 8 боппууроос киллэрилиннэ. Бастагы иһин боппуурооска удуу дыһалтатын үлэнттэрин бигэргэтии көрдүһүн. Бастагынан киллэрилинбит удуу дыһалтатын социальный боппууристарга солбуйааччы дуоһунаһтар Крмолаева Екатерина Николаевна кандидатурага куолэстааһын түмүгүнэн кылаан ааспата. Дьэе кэргэн почиткатын уонна социальный көмүскэл управлениетын начальнигынан Никитин Семён Иванович бигэргэһинэ.

Үнүс бонпуруоһунан улуус дьаһалтатын устааба дьүүллэһиллэн бигэргэннэ. Төрдүүнүн — СР Госу- дарственной Муньааһын (Ил Түмэн) депутаттарына быһыара ытылларынан, уокуруктаагы быһыбар ко- миссияларып састаабын бигэргэтэн бонпуруоһа кэ- рдүүнэ.

Сессияга гялах кәпсәтинин «Удуус Муньадын т.д. хаһаайыстыбатын сайдылыгыар туһуламмы 20 №-дох быһаарыгыта тусхан иһингын туһулан» сонпуруос ылла. Манна Н. Цоюв — суолу тутар-еремүөннүүр учаастак начальнига, Н. Михайлов — Болутур кәһиләтгын баһылыга, В. Филиппов — Агроснаб начальнига, М. Корниев — ыта хаһаайысты-батын управлениестын начальнигынын солбуһааччы, депутаттар А. Хоиндоев, А. Иванова, Н. Баша-рин, В. Корнин, А. Саргыдаев тыл өттүлөр.

Алтыннан — Улуус Мунбаадын IX сессиятын 47 №-дээх быһаарылытынан бигэрсэмизет балаһыаньа бөлүс бууна туолан ичинтэи туһунан информация ыстаттала, тустаах быһаарыы ылыллына. Сөгүтүннэн — нөһүлүккэ арыгыны атыылааһын бобуулуһун Хабахастыт уонна Хадаар нөһүлүктөрүн уот ай дунуһахтарын быһаарыыларыгар Чурапчы улуусун прокурора **Е. Петров** бырачыһаа ылынылыыт. Алсыһынан — Одьулууннаабы 13 №-дээх ПТУ үөрэ кэччидирин баһаарга киһи олоһун быһаарыһытга кордорбүт хорсун быһыыларын иһин правительсстванын наһараадага түһэринтэ улуустаабы номиссияга ыыттылар.

Тоқсус болшүрүөһүнүн Чурагчы оройуонун кол-  
хозтарын холу куус өттүгүн көһөрүү содулларын  
туоратыгыа СР Государственной Мунһаһар (Ил  
үмүһүн) болшүрүөһү турмурууга улуустаары кэ-  
мисия төһөлүһүнэ

Манан сессня үлэтин түмүктээтэ.

ЖУРНАЛИҒЫ АТАРЫҒЫ

«Сага олох», «Социалнам суол» хайыат эрдэ-  
ниттэн үлэһэбиз иккыдаас журналиһын, Россия  
Журналистарын союһун чилиэнин С. О. Алексее-  
вын редакция, типография, уруксу коллегалара  
иһстан үлэтиттэн атаардылар.

Степан Осипович корреспондент, литературни-  
тан сағалаан редакцияға отделлар сәбиэдиесәйдә-  
ринен отутча сәл устата үлөләтә, бары күүбүн,  
тәхә сыратын биәрдә. Киниәхә улүс бәзәтәин сәй-  
дытылар килләрбит кылаатын иһин үгүс махтыл  
тыллара этиләнләр.

«СО» корп.

## МАХТАНАБЫТ

Битиги ийбэттин, эргин ветеранын, Болдугур  
нэһилиэгийн олохтоосун МИХАЙЛОВА Наталья  
Семеновнаны тihэх суолугар атаарарга ойбул-ти-  
рэх буолбут аймактарбытыгар, чугас маалларыгар,  
бииргэ үөскээбит, үлээээбит дьуөгэлэрингэр, улю-  
гребесомо салалтатыгар уонна бары көмөлөспүт та-  
бээрыктарбытыгар барга махталбытын тиздэбит.  
Уола, kыһа.

## АТЫЛЫБЫТ

1994 снллаары, үчүгэй туруктаах бортовой УАЗ  
автомашиннаны. 29.348 {Ылашара бөһ.) тел. бил-  
сиринг.

X X X

Чурангчү сэл. Советский уул. 23 №-гэр баар  
чааһынай олбуордаах дынаһи. Сызаната—15 мөл.  
солк. Эбэтэр эһиги варнагчыт. Тел. 27-605.

1997 сыллаабы УАЗ-3909 («Охотник») автома-  
шинамы. Тел. 27-813.

## СҮТҮКТЭННИБНТ

Малнык сүлүүлэр сүттүүлэр:  
Туора муостаах, нугас эриэн, мангаас одус тингэлэ,  
Сырдык нугас эриэн ягирэ тингэлэ одустар,  
Бэирэ үгүөдүүн кыра.

Кугас эриэн, мангавс, нинин дээш мангана элбэх,  
нигар муоһа тостубут окур тигэлэ.

Бу сүөһүлэри ким нэрбүт, билбэт 21-086,  
27-627, 21-486 телефоннарга билдэрэргиниҥэр  
кордоһобут.

*Эб эрдэли иб ит!*

Таптырм азыбытын, эйвэс элбэтин, Дирин бөхүлэтин олохтообун КАРПОВ Иван Ивановичын 50 сааскын туолбункунан итинтин, истигини эвэр-даллибит. Бар дьомгор, өбөлгөргөр, сизингэр үтүө





